

bizonyult. A késő bronzkori, enyhén méhkas alakú gödör a Gáva-kultúra leletanyagát tartalmazta. Kevés felfényezett, kétszínű kerámiatöredéket és néhány paticsdarabot és állatcsontokat találtunk a betöltésében. Az L-alakú szelvény É-i részében felfedezett késő bronzkori gödörtől Ny-ra egy ÉK–DNy-i irányítású árok folytja rajzolódott ki, amelyből kevés Árpád-kori edénytöredék és paticsdarabok kerültek elő. Az ároknak csak egy részletét tudtuk feltárni; nagy része a szelvényünkön kívül folytatódott. Az árok É-i részében emberi állkapocs töredékét és néhány fogat, valamint egy korrodálódott vastárgyat (valószínűleg vaskést) figyeltünk meg. Ezt a területet nem tudtuk tovább bontani a folyamatosan feltörő talajvíz miatt. Azonban a vastárgy és az embercsontok bolygatott sírt jeleznek ezen a területen.

Egy lelet nélküli, valamint egy Árpád-kori edénytöredéket tartalmazó cölöplyukat tártunk fel a késő bronzkori gödörtől D-re. Az említett cölöplyukak mellett egy lekerekített téglalap alakú, sekély beásást találtunk, amelynek lazább barnás betöltése különbözött mind a késő bronzkori, mind az Árpád-kori objektumok fekete, kompakt betöltésétől. Az objektum újkori kerámiatöredékeket, állatcsontot valamint egy üvegedény darabjait tartalmazta. Az L-alakú szelvényben Ny-ra haladva egy újabb objektumot tártunk fel, melynek nagy része a szelvényünkön kívül esett. Fekete betöltéséből egyetlen Árpád-kori edénytöredéket találtunk. Alját nem tudtuk kibontani a talajvíz miatt. A szelvény Ny-i vége felé egy É–D-i irányítású, újkori anyagot tartalmazó árkot bontottunk ki. Az említett árok mellett egy szintén É–D-i irányítású, téglalap alakú ház faltját figyeltük meg. A ház kb. 1/3-a a szelvényen kívül esett. A feltörő talajvíz miatt kibontására nem volt lehetőségünk, de a ház alakját és a betöltéséből előkerülő leletanyagot dokumentáltuk. Az Árpád-kori kerámiatöredékek mellett fémsalakot és paticsdarabokat találtunk. A régészeti megelőző feltárás az Árpád-kori Körösladány falu egy részletét és feltehetőleg a temetőjéhez tartozó 1 db sír részletét tárta fel. Az Árpád-kori településnél korábbi, késő bronzkori településre utaló nyomokat is találtunk.

BÓKA GERGELY

190. Körösladány, Bikeri

(MRT 6. k. 7/14 lh.)

(Békés megye) R, B, V

A magyar–amerikai Körös Regionális Régészeti Program keretében az idei évben is folytattuk ásatásunkat a lelőhelyen. A 2005-ben megkezdett szelvények további feltárása mellett a korábban elvégzett geomágneses felmérés eredményei alapján újabbakat is nyitottunk a lelőhely középső, Ny-i illetve D-i részén; az É-i részről a tavalyi évben bebizonyosodott, hogy ott elsősorban szarmata kori objektumokkal számolhatunk.

A tavalyi évben megkezdett, a lelőhely D-i részén nyitott 8×5 m-es, az idei évben K-i és Ny-i irányban kissé megnagyobbított 4. szelvényünkben további, a

kora rézkori település különböző fázisait reprezentáló, általában gazdag leletanyagú gödrök és árkok mellett egy késő bronzkori–kora vaskori gödör került elő.

A lelőhely DNy-i szélén a körárokrendszer vizsgálata céljából 2005-ben megnyitott 20×3 m-es 5. sz. szelvényünkben a középső, igen széles és mély árok részletének kibontását követően az eredeti szelvényhez K-i irányban csatlakozóan egy újabb 7×6 m-es felületet nyitottunk a belső paliszád illetve egy lehetséges bejárat vizsgálata céljából. Az árkok feltárása során kizárólag tiszapolgári korú leletek kerültek elő, míg a humuszrétegből szórványos késő bronzkori jellegű leletanyag is napvilágot látott. A paliszád és a középső árok közötti területen kora rézkori edénymellékletekkel ellátott csecsemő csontvázát tártuk fel. A lelőhely középső területén nyitott 7×6 m-es 6. sz. szelvénybe egyetlen objektum, egy kora rézkori gödör É-i fele esett. A szelvényben mind a forgatott humuszban, mind az intakt kora rézkori kultúrrétegekben viszonylag nagy számban kerültek elő tiszapolgári korú, elsősorban kisebb csészékből, illetve csuprokból származó edénytöredékek. Az 5×5 m-es 7. sz. szelvényt a lelőhely Ny-i részén nyitottuk meg. A szelvény É-i részén egy nagyméretű kora rézkori gödört, míg középső területén egy tiszapolgári típusú kerámiaanyagban – köztük számos ép avagy közel teljes edényben – illetve kagyló- és halmaradványokban rendkívül gazdag kutató tártunk fel. Egy spirális rézkarika szintén ebből az objektumból került elő. A szelvény Ny-i irányú meghosszabbításában a telepet kerítő paliszád egy rövid részletét tártuk fel.

A kutatási programot támogatta a National Science Foundation valamint az MTA–OTKA–NSF nemzetközi együttműködési program.

Munkatársak: Richard Yerkes, Bácsmegi Gábor, Bóka Gergely, Fehér Mónika, Fogas Ottó, Herbich Katalin, Kékegyi Dorottya, Szegedi Éva valamint 18 amerikai egyetemi hallgató.

GYUCHA ATTILA – WILLIAM A. PARKINSON

191. Körösladány, Petőfi tér

(Békés megye) B

Körösladány belterületén, a Petőfi tér rekonstrukciójához kapcsolódóan folyó földmunkák alkalmával késő bronzkori, a Gáva-kultúra időszakára keltezhető gödört bolygattak meg. Leletmentésünk során az objektumból a korszak jellegzetes kerámiatípusainak nagyszámú töredéke mellett kevés patics és állatcsont került elő. A lelőhely azonos a Körösladány 111. számúval, ahonnan a korábbiakban neolitikus és késő középkori leletek váltak ismertté.

GYUCHA ATTILA

192. Kőszeg, Fő tér–Városház utca sarok

(Vas megye) LT, Á, Kk, Kú

2006. április 18. és június 23. között régészeti kutatást végeztünk a Fő tér térrendezésének aktuális kivitelezési

munkáihoz kapcsolódóan. Az ásatás területére egy mély építésű alépitménnyel rendelkező ivókutat terveztek. Ugyanakkor a korábbi épületkutatásokból már ismeretes volt, hogy ezen a területen a 16. században egy nagyméretű, több lőrésel kialakított kőfal (védmű, a vizesárok ellenfalához kapcsolódó lőréses mellvéd) húzódott. (Az ellenfalra vonatkozóan az írott források adatait Bariska István értelmezte és hívta fel a figyelmet egy az 1980-as években megjelent tanulmányában.)

Az ásatás területe a mindenkori város fő közlekedési csomópontjába esett. A városalapítás óta ezen az útvonalon lehetett megközelíteni – az Alsókapu-tornyos keresztül – a kőfallal védett belvárost. A torony előtt – a mai Városház utca területén – a 16. sz. és a 18. sz. első fele között egy pillérekre állított fahíd és különböző védművek helyezkedtek el. A fahidat 1733-ban, a városárok feltöltése után cserélték ki pillérekre állított téglaboltozatos hídra. Mindezeknek az objektumoknak a maradványai ma is megtalálhatóak a Városház utca alatt. A városnak ezen a szakaszán a már említett védművek (ellenfal, lőréses mellvéd, barbakán stb.) falainak a felhasználásával lakóépületeket alakítottak ki a 18. században. Az épületek alaprajza a 19. századi kataszteri térképekről ismertek voltak számunkra.

A szelvényeket első ütemben É-D irányban tűztük ki, majd azokat a második ütemben K felé bővítettük.

A feltárás során megtaláltuk a fent említett lakóépületekhez tartozó falazatokat, többek között egy K-Ny irányultságú 310 cm széles pince oldalfalait is, mely egykor a mai Városház utca 5. sz. alatti pincével volt kapcsolatban (átjárója eltömedékelve a Városház utca 5-ben ma is látható). Magát az épületet 1875-ben bontották le a Városház utca 5. déli szárnyával együtt (az utóbbit 1878-ban újraépítették). Sajnálatos módon az 1533-ban emelt lőréses védmű (mellvéd) DDK felé nyúló falazatait az újkori pincékkel, majd később a legújabb kori közművekkel teljesen szétroncsolták és elbontották. Csekély, 65 cm széles meszes habarcsba cáki kőből rakott falmaradványa azonban a Fő tér 1. sz. épület falának folytatásában még megmaradt. A fal-kapcsolat teljes feltárására nem volt lehetőség, mivel a területet az 1990-es évek közepén statikai okok miatt bebetonozták.

Az 1533-ban épített védműhöz csatlakozó K-Ny irányú, 4 m széles, (termés és cáki) kő valamint (10×10 cm-es gerendákból, a hozzájuk csatlakozó keskeny deszkákból összeállított) faszerkezetes út 4 m hosszú szakaszát azonban sikerült feltárni a mai felszíntől 120 cm-re. Az erőteljesen lekoptatott, azaz hosszú ideig használt utat még egyszer megújították fával kombinált apró köves, kavicsos terítéssel. Végző megszüntetése (vastag feltöltéssel) a 18. sz. első felében, az új tér és híd kialakításakor történt.

Az I. sz. szelvényben a jelenlegi aszfalt járósinttől, a védmű feltöltése alatt 193 cm mélyről kerültek elő az 1532-es ostromban elpusztult lakóépületek és az azokhoz tartozó kőpakolásos kemencék. Az egymás

alatt elhelyezkedő, többször megújított kemencék sora 262 cm mélységig a középkori városkapu előtti intenzív életre engednek következtetni. Az előkerült leletek jól reprezentálják a 15–16. századi városi életet és kultúrát, valamint pontosan kirajzolják a középkori városkapu előtti lakóépületek elhelyezkedését és topográfiáját, amelyről eddig kézzelfogható tudományos ismeretanyagunk nem volt. (Sajnos a terület behatároltsága miatt csak épülettöredékekről beszélhetünk). Leletanyagként nagy mennyiségű kerámia (köztük fedő, vízmerítő edény) került elő.

Ügyszintén rendkívül fontosnak tartjuk, hogy első ízben sikerült városalapítás-kori (13. sz. végi) leleteket feltárni ugyanezen a szakaszon, a kemencés kultúrrétegek alatt, az aszfalt járósinttől 308–365 cm közötti mélységben: egy nagyobb objektum és a hozzá tartozó külső oszlophely, valamint az akkori omladékos járósint. Mindezek bizonyítják, hogy Kőszeg külvárosa már a 13. sz. második felében lakott volt. A déli városrészből eddig csak a Zwinger környezetéből került a felszínre pár darab Árpád-kori szórvány kerámia.

Ugyanerre az időre tehető a város első erődítéséhez tartozó 7,2 m széles É-D irányú cölöpszerkezetes vizesárok, mely a nagyobb Árpád-kori objektumtól DK-i irányban található. A mai Fő tér 1–3. sz. épületek előtt valamint az újkori pincében kitűzött területen jelentkező árok betöltésének csekély leletanyagában egy agancsból készült szerszámmány és egy kőgolyó méltó az említésre.

Az árok agyagos feltöltésébe újabb erőteljes védmű vágódott. A habarcsos kötőanyagú alapozásig visszabontott terméskő falazat maradványa a kő- és faszerkezetes út alapozási feltöltése alatt került elő – a mai járósinttől kb. 2,6 m-re. Pontos kormeghatározását és rendeltetését még nem tudjuk, de látható módon sem a korai árokhoz, sem az ostrom után készült elővédműhöz nem tartozott, a kettő között helyezkedett el. Valószínűleg megérte az ostromot, legalábbis a látható terepjelenségekből – a hozzá kapcsolódó járósintből valamint a fölötte elterített omladékból – erre tudunk következtetni.

Rendkívüli jelentőséggel bír, hogy a város területén egy késő vaskori (LT D 2-3) Kr. e. 1. századból származó kelta ázott kutat tártunk fel, melyből nagy mennyiségű kerámia (fazék- és hombártöredékek) és egy kézi őrlőkő darabjai kerültek elő. A város területén eddig még sehol nem volt bizonyítható a folyamatos, megtelepedett őskori élet jele.

A feltárás területén (kb. 160 m²) a mai járósinttől a 4,5 m mélyen lévő agyagos altalajig a Kr. e. 1. századtól a Kr. u. 19. századig minden kultúrréteget és objektumot feltártunk.

B. BENKHARD LILLA – ILON GÁBOR

193. Kőszeg, Kossuth Lajos utca 11–13.

(Vas megye) Kk, Kú

2004. március 27-én helyszíni szemlét tartottam a belváros és a Fő tér felújításával kapcsolatos csatorná-